

Tennis i dona

Roser Ripoll

El "Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport" publica treballs amb l'objectiu de facilitar el debat científic. La inclusió d'aquest text no limita una futura publicació per part de l'autor, que conserva la totalitat dels seus drets. Queda terminantment prohibida la reproducció, total o parcial, d'aquesta publicació sense el consentiment previ del seu autor.

Aquest treball es va presentar a l'Assignatura Campus: Esport, Olimpisme i Cultura Contemporània, el curs 1998/1999.

Ref. WP078

Per fer referència a aquest document, podeu utilitzar la següent referència:

Ripoll, Roser (1997): Tennis i dona [article en línia]. Barcelona: Centre d'Estudis Olímpics UAB. [Consultat: dd/mm/yy]
<http://olympicstudies.uab.es/pdf/wp078_cat.pdf>

[Data de publicació: 1997]

Tennis i dona, el perquè d'aquest treball

Quan es planteja el tema "dona i esport" sempre es recau en les variables del rol home-dona dins la societat per explicar la diferent situació en què es troben l'esport practicat per homes i per dones, i com això ha repercutit en altres aspectes com l'Olimpisme, l'esport d'alta competició o els mitjans de comunicació.

Quan comences a analitzar més profundament la situació de la dona en l'àmbit esportiu de seguida ens adonem que hi ha un seguit d'esports més assequibles per a la dona. Un d'aquest és el tennis.

El tennis és en molts sentits un esport especial. Les dones han tingut un accés des dels seus inicis. Tot i no ser olímpic durant molts anys té un prestigi i una popularitat important a nivell internacional. Els mitjans de comunicació dediquen forces planes a parlar d'aquest esport.

I tot i que durant molts anys ha anat les tennistes s'han trobat en un paper secundari, actualment la seva importància és igual o més que la dels homes. Què té, doncs, el tennis que la diferenciï dels altres esports?

Història del tennis

Sobre les tres concepcions clàssiques que hi ha sobre l'origen de l'esport modern, ens decanem per aquella que, defensen alguns historiadors, i que afirma que la majoria dels esports actuals tenen un precedent. És a dir, que deriven de l'evolució d'un joc tradicional.

En aquest sentit, l'origen del tennis el trobem en els diversos jocs de pilota que practicaven les antigues civilitzacions: a Egipte, Grècia, Roma, o l'Amèrica precolombina. Es jugava amb objectes rodons, semblants a una pilota.

Aquests jocs formaven part del ritus religiós. Així per exemple a la primavera i amb l'objectiu de demanar pluja als Deus s'oferien com a sacrifici fruites, o objectes rodons si no es disposava d'aliment. D'aquesta manera els sacerdots (com a persones encarregades de dirigir els actes de culte i de sacrifici) són les primeres persones que van començar a practicar primitius jocs amb pilota. Posteriorment seran els assistents al culte els qui podran participar en aquests jocs mentre compleixen els deures religiosos.

Les mostres d'aquests inicis en pilota els tenim en moltes pintures i ceràmiques trobats en restes arqueològiques i que avui podem contemplar en diversos museus del món, així com en documents escrits. Prova d'això són les obres d'Homer, Sófocles, o el "Código de las siete partidas" d'Alfons X, el savi¹.

¹ En un dels decrets, el rei espanyol condemnava a mort a qui matés a un vianant a causa d'una pilotada, perquè estava jugant en un lloc on no es podia jugar. Un altre text revelador en aquest sentit són les "Cantigas", obra que ens

Amb el temps es van començar a perfilar diferents tipus de jocs que es van anar diferenciant a mesura que es van establir normatives. En el cas del tennis² es va dividir el terreny del joc en dues meitats a partir d'una línia.

França i Anglaterra són les dues nacions on el tennis va arraigar amb més força dins la societat. **Precisament la popularitat del tennis va fer que reis i governants medievals prohibissin al poble la seva pràctica, ja que segons ells el nou esport els distreia d'esports marçials com el tir amb arc.** El rei Felip V de França va ser el primer en "prohibir tots els jocs que no contribuïssin a l'aprenentatge del viril art de les armes". També a Anglaterra el rei Enric III decreta: "fomentar el tir amb arc, habilitat útil en temps de guerra, i castigar, sota penes màximes, als que practiquin jocs en va, com per exemple els de pilota". La prohibició va tenir poca efectivitat, ja que el poble jugava amb menys freqüència que a les corts, però és que a palau els aristòcrates jugaven intensament.

El segle XVI i XVII es consideren com l'Edat d'Or del tennis per diversos motius:

- Accés al tro de reis devots del tennis (la casa d'Angulema a França i la de Tudor a Anglaterra)
- A França el 1571 es permet als professionals del tennis constituir un gremi propi. Inicialment pertanyien al gremi dels fabricants de raquetes i raspalls. Aquest nou gremi rep el nom de: *Mestres professionals i constructors de raquetes*.
- A Anglaterra el rei Felip VIII fa construir un gran nombre de pistes de tennis, tant a l'aire lliure com cobertes.
- El tennis es comença a estendre amb força en altres països: Flandes, Itàlia³, Alemanya, Suècia, Hongria, Txecoslovàquia, Àustria.
- La gran embranzida del tennis comporta una renovació de la normativa, la qual s'ha d'especificar i detallar.

A mitjans segle XVI arriben noves cases reials als trons de França (Borbó) i Anglaterra (Estuard) menys entusiastes pel tennis. Això suposa un canvi d'hàbits en les festes de la cort que es reflecteix en la davallada de la pràctica d'aquest esport entre la noblesa. **La decadència del tennis s'accentua al segle XVIII quan es transformen les pistes de tennis en escenaris de teatre o en espais per altres**

dóna a conèixer les característiques dels jocs de pilota medieval: Es jugava individualment o per equips. Es podien usar estris diversos per colpejar la pilota (pals, canyes, vara) i es recollia la pilota amb la mà.

² Al segle XIX (1870) a aquest joc se'l va començar a anomenar de diferents maneres: a França parlaven de "Jeu de la Paume", és a dir, joc de palmell o mà, mentre a Anglaterra en deien "Royal o Real Tennis" (Royal o real pel fet de ser jugat per reis i aristocràcia, i tennis deriva de la paraula que es feia servir per començar el joc "teez", que significa tingui vostè.

³ A Itàlia el tennis rep el nom de Corda, que és l'obstacle que separa als dos jugadors

activitats. Contràriament, el tennis gaudeix d'una popularitat extraordinària entre els ciutadans, especialment entre estudiants i militars a causa de les noves dimensions que incorpora el tennis (trampes, baralles, crits).

La pràctica del tennis queda limitada amb el temps, al joc entre amics i particulars. Per això el desembre de 1873, un militar retirat de l'exèrcit de S.M la reina Victòria, el **major Walter Clopton Wingfield** reuneix als seus amics per ensenyar-los a jugar un nou esport que es "pensava que havia inventat" i el va patentar amb el nom de "Sphairistikè"⁴. El joc que els proposava el major Wingfield s'havia de jugar en una pista de sorra, de forma semblant a un rellotge de sorra. El terreny estava separat en dues meitats iguals per una xarxa d'un metre cinquanta centímetres, i subjectada a banda i banda per dos pals d'un metre i quaranta centímetres cadascun. Algunes de les normes del joc es van anar modificant posteriorment. Aquest esport "nou" va començar a tenir més adeptes ja que a diferència del croquet "era més divertit i el podia practicar tota la família". La popularitat d'aquest joc "teòricament inventat pel major Wingfield" es va estendre per arreu. La sorpresa se la van endur les persones que practicaven aquests esport als jardins de casa sense haver sentit mai parlar d'un tal major Wingfield i molt menys de "Sphairistikè". Entre aquestes persones que van considerar el joc de Wingfield com un frau destaca el major Gem, qui feia molt de temps que jugaven al jardí de la casa seva a Birmingham amb el seu amic espanyol José Augusto Perera.

Sigui com sigui aquest esport s'ha situat com l'antecedent últim de "Lawn tennis"; la modalitat de tennis que actualment juguem.

A finals del segle XIX i a causa del nou auge que desperta el tennis entre la societat anglesa es decideixen construir pistes de tennis, per tal de poder tenir novament flors als jardins. A partir d'aquest moment sorgiran els primers clubs, i més tard els primers tornejos de la història del tennis. El 1870, aficionats al croquet lloguen un terreny en Worple Road, a Wimbledon (Així neix el All England Croquet Club). En aquest club dedicat a l'esport del croquet construeixen una pista per practicar el tennis. El torneig de Wimbledon (1877) sorgeix de la necessitat de comprar una màquina piconadora. No tardarien massa anys en aparèixer nous tornejos. El 1899, 22 anys més tard del torneig de Wimbledon, es va constituir la Copa Davis. Un torneig sorgit arran de la petició d'un jove estudiant aficionat al tennis. Dwigth F. Davis va oferir a la LTA (Lawn Tennis Associations, que és el nom que rep la federació de Tennis de Gran Bretanya) un trofeu per donar-lo al millor jugador de tennis que pertanyi a un selecció.

La supervivència del tennis es torna a veure amenaçada, com ja passava en èpoques medievals, per la guerra (la 1a i la 2a Guerra Mundial).

Finalitzada la guerra, la situació social, política i econòmica torna a mostrar l'esport, i en aquest cas, el

⁴ És el nom que els grecs usaven per denominar els jocs de pilota.

tennis com un joc exclusiu de jugadors amateurs de classe acomodada. També s'inicia, però, un incipient professionalisme.

A finals dels '40 ja hi havia un circuit restringit de professionals del tennis, entre els quals destaquen els jugadors nord-americans: Bobby Riggs i Jack Kramer.

Jackes Kramer, a més de ser la gran figura del tennis a finals de la dècada dels quaranta, és l'instaurador de les bases del tennis actual: crea un sistema d'anàlisi de partits –percentatge tennis- i munta un circuit de tennis mundial mitjançant la contractació d'un grup de joves tennistes. Kramer inicia la seva aventura de "promotor professional del tennis" contractant joves tennistes (anomenats "els Kramer"). La contractació d'esportistes va ser mal vista pels organitzadors dels tornejos de tennis, ja que fins ara tots els jugadors, inclòs el propi Kramer eren amateurs.

Acusats de "prostituir el tennis" tant Kramer com els seus jugadors van ser expulsats dels tornejos més importants del tennis, en definitiva del món oficial. Tanmateix els propis jugadors no veien amb mals ulls la contractació, i per això tot i l'exclusió (a participar en competicions oficials) cada cop més jugadors volien formar part del grup de Kramer. Les conseqüències no van tardar massa en notar-se: el joc i les victòries dels professionals enfosquien el prestigi del tennis oficial. I és a finals de la dècada del 50 la situació del tennis oficial d'alta competició s'assentava en una bases totalment fictícies (La "diferència entre un tennista professional i un altre d'amateur radica, principalment, en què el professional paga uns impostos i l'amateur no")

Jack Kramer va aprofitar la situació decadent en què es trobava el tennis oficial per unificar, i no de manera desinteressada, a les dues parts que protagonitzaven aquest "sisme absurd" que no permetia als millors jugadors de l'època participar en els tornejos del Gran Slam. L'Assemblea General que va organitzar la Federació internacional de Tennis (ITF) el 1960 va decidir mantenir la situació d'èxode. No volia acceptar el que era inevitable, que la societat canvia i ens hem d'adaptar a les noves situacions.

La posició de la Federació va començar a canviar el seu posicionament en veure que després de guanyar trofeus, els jugadors es passaven al grup de Kramer. Un exemple en aquest sentit és el del tennista Rod Laver, qui després de guanyar dos campionats de Wimbledon consecutius va incorporar-se al grup de jugadors professionals.

Vuit anys més tard d'aquella assemblea general organitzada per la ITF es va acceptar la reunificació. Aquesta decisió també va estar motivada pel la posició que van adoptar els organitzadors de Wimbledon. Aquests van ser els primers en desafiar la prohibició de no deixar participar als jugadors de Kramer en competicions oficials.

L'evolució de l'esport (tant l'olímpic com el popular) han demostrat que els esportistes olímpics són gairebé sempre professionals, ja que dediquen la majoria del seu temps a entrenar-competir, estiguessin o no remunerats. Amb l'arribada de Joan Antoni Samaranch a la presidència del Comitè Olímpic Internacional (principis dels anys '80) aquesta paradoxa s'ha superat. S'ha permès la incorporació d'esportistes totalment professionals en unes especialitats com per exemple el tennis, i deixar que en d'altres continuïn sent amateurs.

Un cop solucionat el “cisma absurd”, Kramer desenvolupa el projecte que tenia pensat des de feia temps: una xarxa mundial de tornejos, interconnectats en el qual s'atorguen un seguit de punts, que es tradueixen en premis en metàl·lic per als primers classificats de les finals. L'atorgament d'aquests premis s'ha de disputar en una prova anomenada Màsters.

A partir d'aquí el tennis, com l'esport en general, evoluciona a passes de gegant, gràcies, entre altres factors, a les organitzacions nascudes a partir de la dècada dels setanta:

- El 1972 es crea L'associació de Professionals del Tennis (ATP)
- El 1973 es crea l'associació de dones tennistes (Women's Tennis association) Entre el 1986 i el 1990 s'instruïren les bases per fundar la L'associació internacional de dones tennistes (WITA), que a l'igual que l'ATP publica la classificació mundial de la Federació Internacional de Tennis (IFT) a partir del Consell de Tennis Professional Femení.
- El 1977 es crea el Consell de Tennis Professional Masculí. Aquest organisme regula el tennis professional i integra entre els seus membres als representants de la ATP, de la Federació Internacional i altres membres considerats independents. Aquest organisme desapareix el 1990 perquè l'ATP es qui a partir d'aquest moment es fa càrrec del circuit internacional. La ITF controla únicament els tornejos de Gran Slam i Copa Davis.

A partir de la dècada dels setanta i gràcies a la gestió dels organismes oficials es modernitzen els antics i tradicionals torneigs: Compte de Godó a Barcelona, el Foro Italicó a Roma, o el de Montecarlo.

A partir dels anys vuitanta els mitjans de comunicació i la televisió, en particular, han tingut un paper clau en la història del tennis. El tennis ja era per si mateix un esport popular, un esport-espectacle. Amb la retransmissió cada cop més habitual de partits de tennis, aquest és quelcom més que un esport, és un esport mediàtic, i les seves figures (Alex Corretja, Carles Moyà, Albert Costa, Arantxa Sánchez Vicario, Conchita Martínez, etc.) no són només esportistes sinó famosos que fan anuncis, inauguren coses i són utilitzats com a reclam per demanar la participació de la gent en certs esdeveniments socials.

El tennis com a esport olímpic

Malauradament la història del tennis com a esport olímpic és curta. Va ser esport olímpic des del 1896 fins el 1924. Després dels Jocs d'Ambers (1924) la Federació Internacional va excloure el tennis dels esports considerats olímpics a causa de les disputes amb el Comitè Olímpic Internacional referents a dos aspectes:

- a) el control de la organització
- b) la definició de l'amaterisme (l'amaterisme s'entén com el caràcter necessàriament afeccionat, i per tant no professional i remunerat dels esportistes olímpics).

Com ja s'ha explicat en l'apartat anterior la lluita entre esportistes professionals i amateurs va originar la divisió del món del tennis en dos sectors: l'oficial o amateur i el professional. Això va comportar a la llarga problemes en el si de l'organització. Ja que a causa de l'expulsió dels tennistes professionals de les competicions oficials van sorgir campionats paral·lels.

Un cop resoltes les diferències (anys 80) es va sotmetre al tennis a una prova d'exhibició (els Jocs de Mèxic⁵)

Als Jocs Olímpics de Seül, (1988) el tennis reapareix com a disciplina olímpica després de molts anys de lluita per part de la Federació Internacional, i especialment, entre altres moltes personalitats, el de l'espanyol Pablo Llorens, president del Comitè de Tennis Olímpic dins la Federació. Des de la seva instauració a Seül i fins l'actualitat el tennis continuà sent un esport olímpic.

En el camp de la participació olímpica les dones han estat deixades de banda. El propi Pierre de Coubertin defensava la prohibició de les dones en el camp esportiu, i per tant, en els Jocs Olímpics.

Tanmateix, les característiques singulars del tennis han fet que les dones independentment de la seva classe social practiquessin aquest esport. I per això en les poques edicions en què el tennis ha estat olímpic les tennistes no només han pogut participar, sinó que a més, han tingut un paper destacat. Així per exemple se sap que al 1900 les dones van poder participar per primer cop en les modalitats de tennis, i també de golf.

Amb els anys es va permetre l'accés a d'altres esports considerats poc nocius per les dones.

⁵ La medalla d'or de tennis en els jocs de Mèxic va ser pel tennista espanyol Manuel Santana

Respecte Espanya, cal destacar que en els Jocs de 1924 a Ambers ja va haver-hi una representació femenina de tennis: la catalana Rosa Torres i Lili Álvarez. Lili Álvarez es va convertir en la dècada dels vint en la millor tennista espanyola a nivell internacional (Va guanyar a dobles el Roland Garros (1929). Però a causa de la suspensió del tennis com a esport olímpic mai podrem saber si s'hagués endut alguna medalla d'or en uns Jocs.

Un fet curiós, és que tot i no ser un esport olímpic durant 64 anys, el prestigi de les competicions internacionals i el ressò popular d'aquest esport no ha permès fer caure el tennis en l'oblit.

També cal destacar que un cop s'ha introduït novament el tennis com esport olímpic aquest esport, a diferència d'altres modalitats, presenta una participació masculina –femenina és pràcticament del 50%.

El tennis femení

El tennis femení a l'igual que el masculí es desenvolupa inicialment en els sectors de l'aristocràcia anglesa i francesa.

L'esport femení sempre ha estat un pas enrere del masculí. I en aquest sentit el tennis no és una excepció. Però si que hem de destacar que les distàncies entre uns i altres s'escurcen.

El primer torneig femení es va jugar a Wimbledon el 1881 i el va guanyar Maud Watson. A partir d'aquest moment comencen a sorgir grans esportistes, algunes de les quals després de triomfar en tennis es dediquen a un altre esport. En aquest sentit cal destacar el paper de Lottie Dod, la guanyadora més jove del Wimbledon (amb 15 anys). Es va retirar del tennis als 21, per practicar el golf. Modalitat en què també va arribar a ser número ú en el seu país (Anglaterra).

Dorothea Douglas va dominar el tennis femení durant 12 anys. La seva supremacia la va interrompre el 1905 la californiana May Sutton. La primera nord-americana que guanya el Wimbledon. Però això no va enfonsar Douglas. Aquesta tennista va recuperar el seu tro anys més tard, i amb 40 anys d'edat va jugar la final de 1919 contra Suzanne Lenglen.

Lenglen ha estat una gran campiona dins el món del tennis, però tothom la recordarà per les innovacions en els vestits de jugadora. Es va treure el corsé que l'impedia jugar al cent per cent de les seves possibilitats. El seu pare, l'entrenador, i ella van inventar-se nous exercicis per millorar l'estil. Aquestes innovacions i la bona condició física van fer d'ella una estrella (entre el 1919 o el 1926 va guanyar de llarg a les seves contrincants). És la primera tennista famosa. Pel bon joc i per les seves enrabiades a la pista.

Suzanne Lenglen va decidir professionalitzar-se el 1926 després de ser desqualificada arran d'un mal entès en l'hora de disputa un partit. A partir d'aquest moment desafia a les millors jugadores amateurs.

La guerra entre el món professional i amateur no va afectar a les dones durant les dècades dels quaranta –seixanta. El tennis femení, a diferència del masculí, no tenia el nivell tècnic suficient per oferir espectacle i atraure l'atenció del públic. No hi ha en aquests moments tennistes suficientment carismàtiques com per ser promogudes. Wimbledon era un torneig d'homes i les competicions de dones tenien la funció de "passarel·la" (una plataforma de llançament de tennistes- estrelles).

Ted Tinling, àrbitre personal de Suzanne Lenglen, estava introduït en el món de la moda, i s'escandalitza pel vestuari de les jugadores, ja que li recorden els uniformes militars. **Tinling juntament amb la jugadora nord-americana Gussy Moran dissenyen uns vestits per jugar que donaran una publicitat inesperada al tennis femení. El nou vestit, un vestit curt amb unes calces de puntes va atraure al públic. I als mitjans de comunicació, on es van començar a incloure notícies sobre aquest esport.** La sort de Tinling no vas ser la mateixa que el tennis, va ser titllat de sexista.

L'evolució del tennis femení vers el professionalisme i l'espectacle va ser possible gràcies a tres persones: Billie Jean King, Gladys Heldman i Joe Cullman.

El 1970 en un dels tornejos organitzats per Jack Kramer, les tennistes Billie Jean King i Rosie Canals comproven que l'import dels premis en metàl·lic dels homes són deu vegades superiors als seus. Llavors denuncien aquest fet a *World Tennis* i demanen a l'editora d'aquesta revista que organitzi un torneig exclusivament femení.

Gladys Heldman i Joe Cullman, que era fabricant d'una empresa de cigarretes per a dones, es posen d'acord per organitzar el torneig de tennis. Heldman es converteix en promotora de tennistes contractant-les per un dòlar. Però també tenen la col·laboració d'una de les representants més influents del moviment femení: Billie Jean.

El tennis professional femení es dona a conèixer arran d'un esdeveniment on es barreja esport i espectacle. El 1973 Billie Jeans havia de disputar un partit de tennis contra una de les millors tennistes: Bobby Riggs. El partit diuen que va ser un dels més sonats i espectaculars de l'època. Jeans va guanyar a la tennista de 55 anys, i els mitjans de comunicació van fer molt de ressò sobre aquest fet.

En aquest moment el nivell tècnic de les jugadores és molt bo. A més, els dissenys de Tinling tenien èxit.

Cada cop hi havia més tennistes que optaven per aquests vestits. La tècnica, l'elegància, i el temperament es reuneix en moltes tennistes: la brasilera María Esther Bueno, Gussy Moran, Althea Gibson, Margaret Court. Totes elles atreuen al públic i als mitjans de comunicació.

En aquest context es funda el 1973 la Women's Tennis Association.

El camí més llarg i dur ja s'havia fet. Les tennistes tenien les seves pròpies competicions. D'aquesta manera es respectaven els seus interessos i es lluitava per la igualtat. Però el que potser no s'havien és que en les competicions femenines de tennis tenien els ingredients que imperen en la societat moderna: esport-negoci-espectacle. Uns trets que han popularitzat el tennis i l'han convertit en un dels esports més practicats.

Història de la pràctica del tennis femení a Espanya al s. XX

Els prejudicis sexistes, i els estereotips socioculturals han causat l'exclusió, en una primera etapa, i el retràs, posteriorment, en la incorporació de les dones a l'escola, llocs de treball, llocs de responsabilitat, etc.

L'exercici físic i l'esport són activitats estretament relacionades amb la salut, el contacte amb altres persones, el desenvolupament corporal, els aspectes lúdics, la comunicació. Una societat en la que es respectin els drets de totes les persones i es promoguin les accions necessàries per avançar en la igualtat d'oportunitats entre homes i dones, no pot acceptar l'activitat esportiva com un espai exclusivament masculí. Així doncs, i tot i que en les darreres dècades del segle XX s'ha avançat força respecte a la igualtat entre sexes, no podem oblidar tot el que han hagut de lluitar les dones pioneres en el camp de l'esport per obrir les portes d'un sector creat al marge d'una part tant important de la societat com són les dones. Només coneixent la història estarem exempts de cometre els mateixos errors del passat.

La primera barrera que les "pioneres" de finals del s. XIX i principis del s. XX van trobar-se va ser les **argumentacions biologistes** sobre el cos femení. Fins ben entrat el segle XX aquestes tesis responien a una concepció de la societat molt conservadora on la dona tenia un **objectiu clau: la maternitat i tenir cura de la família. Per aquest motiu es recomanava a les dones la prohibició de fer esport.**

El paper social que els homes van decidir que les dones havien de complir dins la societat fa que aquestes només puguin realitzar tasques domèstiques, i compaginin aquesta activitat amb la funció d'una feminitat basada en la gràcia, la bellesa, l'esperit de sacrifici. En aquest sentit, els únics permesos durant el lleure eren aquells que no possessin en perill la maternitat, ni desvirtuessin la feminitat de la dona. **En definitiva les dones només tenien accés als esports considerats femenins: gimnàstica, golf, hípica, esquí i patinatge.** Aquests esports (d'oci i recreació) eren practicat en clubs privats. Això ja ens indica

que les dones que els practicaven formaven part de família acomodades . El fet que les dones practiquessin esport era signe de distinció i de reafirmació de pertànyer a un grup social definit. En el cas del tennis, aquestes vessants teòriques es veuen perfectament reflectides en la pràctica. Les dones aristòcrates són les que poden practicar aquest esport (entre altres coses perquè estava prohibit jugar en espais a l'aire lliure, in només es podia jugar a la cort), un esport considerat "neutre" i que per tant, poden practicar les dones sense perill de "perdre la seva feminitat".

La imatge de dones esportistes apareix en pòsters i cartells, s'usa com a reclam publicitari i estètic, més proper a la moda i a l'efecte decoratiu que no pas a l'autèntica pràctica esportiva.

Cap als any 20 assistim a un avenç en la igualtat entre homes i dones, que es veu palès en tots els àmbits de la vida, i per tant en l'esport:

La consolidació d'entitats com l'Institut de Cultura i Biblioteca per a la dona (1909) -que incloïa entre altres activitats l'educació física -, i l'aparició d'altres organismes com la Societat Cultura Deportiva tant a Barcelona com a Madrid va ser una fita important dins el desenvolupament de la dona en el camp esportiu. Aquestes organitzacions pretenien potenciar l'esport entre les dones de classe mitja i baixa . **El plantejament de les dones que van lluitar per participar en l'esport va ser el de contribuir a millorar la condició de la dona independentment de la seva classe social. En definitiva es comença a democratitzar l' esport.**

La Segona República va ser un període de modernització. La República portava nous aires de llibertat que van permetre superar molts dels prejudicis que situaven la dona en un grau d'inferioritat. Destaquen els nombrosos clubs que es va fundar, les associacions que es van registrar, la proliferació de concursos i competicions, així com la consolidació d'una consciència feminista. En aquest sentit es van poder treure el "corsé" que durant tant de temps els va oprimir el cos: la imatge de la **dona-mare-esposa**. Alliberades d'aquesta pressió ara podien córrer, nedar, pedalejar. Així doncs, es produeix una gran expansió en esports com l'hoquei, l'atletisme, a més dels que ja es practicaven. En aquest sentit el tennis és un dels esports més acceptats i practicats per les dones.

Els aires renovadors es veuen truncats, primer per la guerra civil espanyola i posteriorment pel franquisme." La dirección y el fomento del Deporte Español se encomienda a la Falange Española Tradicionalista y de la J.O.N.S.(Decreto del 22-II- 1941) " Aquest decret va limitar, i va fer desaparèixer a moltes de les associacions que s'havien creat a partir de la llei d'Associacions (1886). **A partir d'aquest moment el règim usa l'esport com a vehicle de transmissió de valors morals, i l'enfortiment de la raça.**

Les dones que practicaven esports ho van haver de fer emparades per la Secció Femenina. Aquesta secció aconsellava abandonar l'esport d'alta competició, i la pràctica esportiva com a professió, perquè l'esport era tan sols una via d'educació i d'oci; per això les dones s'havien de decantar per "esports suaus i adaptats a les característiques femenines". En aquest sentit cal destacar la prohibició de l'atletisme i qualsevol esport que fos pròpiament masculí.

Durant les dècades dels **60-70's** tot i que la situació millora (s'amplia en nombre d'esports que practiquen les dones, i apareixen esportistes d'ètilè) les **dones continuen marcades pels cànons clàssics d'una ideologia conservadora: la dona-mare –esposa i ideal de feminitat i equilibri**. Per això no ens ha d'estranyar que en aquest context social la pràctica regular de cap esport no arriba al 10% de les dones.

Amb la constitució el 1978, l'esport es desvincula de la política i es recuperen els aires de llibertat de la República: l'esport és un dret dels ciutadans, les espanyoles participen en competicions internacionals, els mitjans de comunicació (els nous, però també els que van sobreviure al franquisme) divulguen les fites que aconseguixen les esportistes, i d'aquesta manera certs noms comencen a ser coneguts. En aquest aspecte el tennis és un esport que es pot considerar *privilegiat*, si el comparem amb altres esports. Per això li dedicarem un apartat especial a parlar dels mitjans de comunicació i l'esport.

A la dècada dels '80 fins als nostres dies l'esport femení es caracteritza per la importància del cos.

L'aparició de nous esports diversifica un panorama esportiu que fins el moment es basava en el rendiment i la competició. Els nous esports porten implícits el risc, l'emoció l'aventura. Aquests esports requereixen a més d'un material concret, una preparació física prèvia a la pràctica de l'esport cosa que ha comportat la proliferació de gimnasos, així com de màquines que es poden tenir a casa per mantenir el cos en forma i tenir cura, per tant, de dos aspectes fonamentals (especialment en la dècada dels '90): la salut i una aparença ideal (cos "Danone"). El més destacable d'aquests **esports d'aventura és que no han trobat en la variable sexe, un element discriminador, cosa que ens mostra que el temps no ha passat en va. La societat ha evolucionat a favor de la igualtat de les persones.**

L'esport sempre ha estat quelcom més que fer exercici físic. És un mitjà d'entreteniment, un signe de benestar i de salut, una manera de relacionar-se amb més gent, és una forma de socialització, una imatge amb la qual ens podem identificar i un reconeixement social.

La presència de les dones es patent en cadascun d'aquests àmbits, però continua existint una gran diferència de la pràctica esportiva entre homes i dones. A més es continuen considerant els esports femenins i neutres, entre ells el tennis, com més apropiats. La lluita de les dones esportistes pioneres ha

permès a les dones la seva participació en la majoria de modalitats. **Però no s'ha aconseguit acabar amb certs estereotips sexistes (molts dels quals s'accentuen en els mitjans de comunicació).**

Tennis femení i mitjans de comunicació. Un esport *privilegiat* dins els mitjans de comunicació.

Els mitjans de comunicació (premsa, ràdio, TV i cinema) des de la seva aparició són els constructors de la història contemporània moderna, ja que intenten ser un reflex de la realitat⁶. No poden mostrar tots els fets que es produeixen, per això mostren a l'audiència un seguit de notícies d'acord a l'agenda setting⁷(conjunt de temes, escenaris, personatges que l'empresa editorial considera significatius). Per això és important analitzar quina és la versió dels fets que ens ofereixen ja que ens proposen models de vida, pautes de comportament i models de referència.

L'esport té un paper primordial dins els mitjans de comunicació perquè és un contingut que satisfà plenament les aspiracions dels mitjans: l'esport interessa a l'audiència (si cada dia mostren informacions d'esports aconseguim fidelitzar l'audiència, per tant augmenten les ventes), i proporciona uns ingressos importants (especialment en televisió).

Però quina és la situació de les pràctiques esportives realitzades per dones en relació als mitjans de comunicació? Quina és la situació de les dones tennistes dins els mitjans de comunicació?

Les reivindicacions de les dones, i especialment de les esportistes pioneres durant tot aquest temps ha servit perquè la societat evolucioni. La situació de la dona, discriminada, per motius de sexe, ha canviat substancialment. Tanmateix, sembla que els mitjans de comunicació han quedat al marge d'aquesta evolució, ja que no mostren el progressiu camí que estan fent les dones per arribar a la igualtat en el terreny esportiu. I en canvi, mantenen, en molts casos, la mateixa filosofia i tractament de les notícies protagonitzades per dones a principis de segle. Així per exemple, el tractament de les dones esportistes en premsa a principis de segle, es situava en els anomenats "ecos de societat" i la forma de referir-se a elles oscil·la entre les formes galanes i protectores a la ironia o la ridicularització.

Ex: *El mundo deportivo* N. 4824 del 22 de noviembre de 1935.

"... se ha comprendido que los deportes no alejan a la mujer de sus obligaciones femeninas, sino al contrario, que la disciplina deportiva aumenta el sentimiento del deber y además haces de esto, hace más apropiadas a las mujeres para su misión como madre y esposa..."

⁶ No estem d'acord amb Miquel Rodrigo quan afirma que els mitjans no són un reflex de la realitat, ja que hi ha aspectes de la realitat que els mitjans mostren, sí, però d'una manera distorsionada. En aquest sentit, la representació de l'esport és una bona prova.

La visió que mostren els mitjans de comunicació és el resultat de les formes de pensar de l'època. El que és increïble és que la societat evolucioni i que en canvi la relació home-dona, en l'àmbit esportiu continuï igual el 1896 quan es deia “El más urgente oficio que debe cumplir la educación física es desarrollar y embellecer a la mujer para que llena de agradecimiento y confianza nos entregue a sus hijos, y con ellos hagamos la felicidad de su vida, la utilidad de la raza, y el progreso de las naciones”⁸ que el 1935, i, fins i tot a la dècada dels vuitanta: “Se habrá de mantener en esta etapa una actitud bien diferenciada entre los ámbitos masculino y femenino. En especial en la aplicación de juegos y deportes...a fin de lograr el desarrollo psico-fisiológico propio de cada sexo”.⁹

El fet que la majoria dels directius dels mitjans siguin homes, i que l'esport s'hagi associat sempre a aquest sexe no han contribuït gaire a la igualtat esportiva. És més, els mitjans de comunicació amb les seves informacions han creat un estil estereotipat de fer notícies esportives. **Les notícies es caracteritzen per la masculinització, el sensacionalisme per sobre de la informació, la distinció entre esports femenins-masculins, la presentació de la dona com un “objecte d'admiració sexual”, i la manca de continuïtat,** segons es desprèn d'un estudi inclòs en el llibre *Gènere i informació. Radiografía d'una absència*.¹⁰

L'oblit a que sotmeten les practiques esportives realitzades per dones, l'inadequat tractament que fan d'aquests esdeveniments i la gran quantitat de recursos humans i tècnics que es faciliten per donar les informacions protagonitzades per homes fa que les autores de llibre anteriorment citat titllin els mitjans de “**masculins**”. Amb aquest comportament els mitjans de comunicació deixen sense referències a les joves esportistes, menys valoren la tasca de les esportistes d'etilè, i creen un producte que no es correspon amb la societat actual, **l'esport ha deixat de ser només per a homes.**

Els mitjans, tant si són generalistes com especialistes en esport, **fan primar el sensacionalisme per sobre de la informació.** Aquest tret segons les autores de l'obra *Informació esportiva: només per a ells*, s'accentua “quan hi ha una dona pel mig”.

Perquè hi ha determinats esports practicats per dones (i de vegades també per homes) on regna el mutisme. Tanmateix, si les jugadores comencen a sortir amb un personatge famós, o estan involucrades en un afer polèmic llavors si que se'ls dedica un espai. Un exemple en aquest sentit va ser la informació apareguda recentment sobre la vestimenta de les jugadores de voleibol. Llavors es privilegia la informació

⁷ Els continguts que apareixen en els mitjans de comunicació responen a l'agenda setting o conjunt de temes que l'empresa editorial considera que s'han de presentar a l'audiència. L'empresa determina la seva aparició o ocultació d'acord a uns valors notícia: rellevància, continuïtat de la notícia,

⁸ FRAGUAS (1896) Tratado racional de Gimnástica.

⁹ MEC (1980) *Objetivos y directrices metodológicas para la educación física en E.G.B.*

¹⁰ ASSOCIACIÓ DE DONES PERIODISTES DE CATALUNYA I L'INSTITUT CATALÀ DE LA DONA(Ed.) (1996) *Gènere i informació. Radiografía d'una absència*. Informació esportiva només per a ells. Pàgs. 90-102.

amb una plana sencera i, amb una fotografia ben il·lustrativa.¹¹ El sensacionalisme també es present en el cas dels homes. Prova d'això són les informacions sobre la drogoaddicció de Maradona, o les núvies de Romario.

Seguint en aquesta línia podem afirmar **que la presència de la dona en la premsa esportiva obeeix amb excessiva freqüència a motius molt diversos, i no necessàriament relacionats amb la pràctica esportiva. Són més aviat, estètics, anecdòtics i curiosos.** L'esport que practiquin i el fet de ser més o menys guapes són alguns dels valors notícia imperants en la informació esportiva.

Ignoren la participació femenina en esports com el bàsquet, l'handbol, el voleibol o l'hoquei. En canvi, la gimnàstica, l'aeròbic si que s'inclouen. Són esports femenins.

Però què passa amb el tennis.

El tennis ha estat qualificat com un esport neutre. I potser precisament per d'això el tennis és, en cert sentit, un esport privilegiat dins els mitjans de comunicació.

L'esport rei en els mitjans de comunicació és el futbol. Però el tennis tampoc s'ha quedat enrere. El prestigi dels grans tornejos internacionals (Wimbledown, Copa Davis, Grand Slam, Grand Slam Cup, IBM/ATP Tour, Copa Federación, Kraft General Foods World Tour) el professionalisme dels jugadors, i el patrocini han impulsat aquest esport, fent-lo protagonista cada cop més dels mitjans de comunicació.

El tennis, però, es diferencia del futbol en el seu caràcter neutral. Precisament aquest tret és el que ha permès que les dones des del naixement d'aquest esport, en l'època moderna, i independentment de la seva classe social poguessin jugar a tennis. Les tennistes durant molt de temps han estat una passa enrere dels homes tennistes. Però almenys han pogut participar activament de la història del tennis. I una prova d'això són els tornejos femenins, i el professionalisme al que també han pogut optar.

Els mitjans de comunicació fins fa poc han privilegiat les informacions dels homes tennistes. Les dones tenien un petit espai. Al darrer paràgraf, sí, però almenys no han estat ignorades del tot. En futbol no ha estat així. No hi ha campionats mundials per a dones. Sí que n'hi ha de bàsquet, però com aquest esport ha estat titllat de "masculí", ni tan sols els reserven un petit espai en els mitjans de comunicació.

Des d'aquest punt de vista les tennistes tenen un tractament "privilegiat" dins els mitjans de comunicació. El privilegi consisteix en què cada cop els mitjans els dediquen un espai més gran. Les informacions

¹¹ Personalment considero que temes polèmics, com va ser . per exemple el del vestuari es discuteixin en els mitjans de comunicació. No l'exposen, però, perquè facin un seguiment dels campionats de volei, i en un moment determinar sorgeix la polèmica. Però aquesta informació és un reclam.

protagonitzades per dones tennistes ja no apareixen al darrer paràgraf. També gaudeixen d'una certa continuïtat informativa. Però el fet que hagi més espais dedicats a elles també comporta la portada al límit els estereotips de les informacions esportives anteriorment citats.

Un exemple revelador de la masculinitat és el següent text publicat a *El mundo deportivo* el 18 de gener de 1996:

“Segons el programa de l'Open d'Austràlia, ambdues juguen la competició individual de dames. I sí, porten faldilla i vestit, i es recullen el cabell amb cua, però aquí gairebé s'esgoten els senyals d'identitat femenines: Mònica Seles i Mary Pierce tenen el seu cos, més gran que atany, ancotat sobre uns quadríceps de dimensions certament baronívols”.

Mundo i Sport, segons les autores d' *Informació Esportiva: només per a ells*, donen la imatge de la dona lleugera de roba, mostrant els seus atributs físics i amb una nul·la relació directa amb l'esport.

No són els únics, però que en les notícies esportives presenten les dones com objectes sexuals. Així, per exemple a *El periódico de Catalunya* (22 de gener de 1999) es diu "Quan Kurnikova entra a la pista, els seus fans **rugeixen** embogits, colpegen les tanques i xiulen amb admiració. O per exemple A *La Vanguardia* (24 de gener de 1999) on la informació comença afirmant "tras el masivo éxodo espanyol y la eliminación de los principales favoritos en el cuadro femenino, al abierto de Australia de tenis le queda el aliciente del toreo femenino, en el que sobreviven las principales **vedettes** de la WTA". Aquestes floretes no són informació. Són un reclam per persuadir l'audiència.

És que la informació esportiva és només per a homes? Les dones també podem opinar que hi ha tennistes catalans i no catalans molt guapos, però aquesta és una opinió que ens reservem. Què passaria si les periodistes esportives (Pilar Calvo, Imma Pedemonte, entre moltes altres) fessin aquests comentaris?

La situació a la resta de mitjans (els audiovisuals) no és molt millor. La lluita per l'audiència ha fet que només aquells esports que són productius tinguin un espai reservat en la graella. La productivitat en el terreny de l'esport mediàtic es mesura per l'espectacularitat. El tennis té la batalla guanyada. Competicions de molt de prestigi, on als propis organitzadors els interessa potenciar la competició. Grans empreses que patrocinen als seus propis jugadors, els anunciantes de les pistes, els drets de retransmissions de televisió. L'esport, és espectacle, és també un negoci. El tennis compleix els requisits que comporta l'esport-negoci-espectacle per això té el privilegi d'un lloc reservat en els mitjans quan hi ha

competicions.

Les tennistes i l'esport d'alta competició.

L'esport d'alta competició és un com diu la sociòloga Núria Puig un "itinerari", un camí. Dedicar-se a l'esport d'alta competició, a l'esport com a professió, en definitiva, no s'aconsegueix d'un dia a un altre. Aquest itinerari comença de petit, la majoria de tennistes espanyoles van començar a practicar l'esport que els ha donat la fama entre els 5 i els 12 anys d'edat. Aquestes primeres pràctiques esportives es van anar alternant amb altres activitats abans de centrar-se en el tennis. En el moment que s'opta per una especialitat, en el cas de d'Arantxa Sánchez Vicario i Conchita Martínez el tennis, poden parlar "d'un itinerari continu i ordenat", en paraules de Núria Puig (sociòloga de l'esport), ja que en l'esport d'aficionats el canvi d'activitat és més freqüent i no hi ha tanta continuïtat ni ordre. En definitiva, en els "itineraris de dones dedicades a l'alt nivell hi ha més estabilitat dins el sistema esportiu i activitat escollida, més èmfasi sobre la competició i menys canvis d'activitat" (Núria Puig: 102). Les tennistes, com la majoria d'esportistes, estaven estudiant¹² quan van decidir intensificar els seus entrenaments (era el pas següent d'aquest "itinerari" del que ens parla Núria Puig).

Un cop escollida la modalitat quins són els principals problemes que es troben?

Un dels aspectes que portaven arrossegant durant molts anys i que han aconseguit de superar és el paper que socialment s'ha atribuït a la dona esportista. La teoria del conflicte de rols entre la condició femenina i la pràctica esportista d'alta competició (les dones havien de dedicar-se a esports que no perjudicessin la seva salut, i sempre dins el grup d'esports catalogats com a femenins) perd força a partir de la dècada dels anys '80 gràcies a la major presència de la dona en l'esport d'alta competició.

La dona ha vist, a partir d'aquest moment, l'esport d'ètilè com un vehicle de prestigi, de poder, de dominació, d'aconseguir importants sumes de diners., alhora que les tennistes, i les esportistes en general, aprofiten l'esport per desenvolupar el seu potencial físic, i apreciar noves aptituds.

L'esport , des del punt vista tan polèmic del sexe, es comença a convertir en una activitat neutre. **Però el més important per totes les tennistes són les pròpies aspiracions personals. Arantxa Sánchez Vicario somiava als nou anys d'edat ser la número ú mundial, i el febrer de 1995 ho va aconseguir.**

Un altre factor que contribueix en el seu afany de superació constant és el **reconeixement social**. El "reconeixement actua com a dinamitzador de l'itinerari esportiu d'una tennista" (Núria Puig: 102). El

¹² Segons un estudi realitzat per Manuel García Ferrando sobre l'activitat ocupacional principal quan va decidir dedicar-se a l'alta competició eren el 90 % de dones les que estudiaven en front del 9 % que treballaven. Només hi havia una que fes les dues activitats (treballar i estudiar). Percentatges més favorables als estudis els trobem en els homes (el 77 % enfront del 19%).

reconeixement és un estímul que tenen les tennistes per superar els obstacles sociològics que condicionen la incorporació al món de l'esport (edat, sexe, nivell d'instrucció).

Un cop admesa la dona en l'esport d'alta competició, en els tornejos de tennis professionals, les esportistes s'han d'adaptar a les exigències que comporta l'alta competició (els perllongats entrenaments, la duresa de la competició, la pressió psicològica, els viatges,) però també beneficiar-se de les recompenses que ofereix: premis en metàl·lic, contractes publicitaris, etc. Arantxa va arribar a cobrar el 1994, 405 milions de pessetes en tornejos als quals cal afegir-ne uns 500 per contractes publicitaris.¹³

De totes les exigències a les que es veuen sotmeses les tennistes d'alt nivell considero que els **aspectes psicològics** són els més durs, perquè tot i ser inherents a l'esport, aquests són els més difícils de dominar.

En aquest sentit els problemes més destacats són:

Característiques psicològiques de les esportistes d'elit	Característiques psicològiques de les esportistes d'elit
<ul style="list-style-type: none"> • Determinació i compromís • Preocupació positiva- constructiva pel tennis (l'especialitat), l'entrenament i el seu rendiment • Elevada confiança en si mateixa • Mínima por al fracàs • Control de l'ansietat • Concentració màxima • Control general de l'entrenament i de les situacions competitives 	<ul style="list-style-type: none"> a) motivació b) autoconfiança c) ansietat d) altres aspectes

Les set característiques de la taula es poden englobar sota quatre gran ítems:

- a) **Motivació:** està determinada per nivell de sacrificis i les satisfaccions que li aporta. Si la relació entre el cost i les satisfaccions és favorable la motivació és elevada. Però en el cas de l'esport d'etilè, i concretament en el tennis és difícil d'avaluar, perquè et pots classificar per un torneig, després arribar a quarts de final, a la final i perdre la final. Per una banda arribar a la final de qualsevol torneig Wimbledon, Copa Davis, Godó, o Màsters ja és prou significatiu, però pels esportistes d'etilè, és suficient?. Tot i que aquest treball és sobre dona i tennis, m'agradaria fer referència a un dels casos

¹³ Segons publica *El País*, diumenge 12 de febrer de 1995.

més significatius als que hem pogut assistir fa pocs mesos. Es tracta de l'enfrontament entre Àlex Corretja i Carles Moyà. A la final del Màsters a Hannover, Corretja anava perdent dos sets a zero, tenia l'antecedent d'haver perdut davant Moyà sis mesos abans, i va lluitar fins a guanyar-lo. Això és motivació.

Quan aconseguim les fites marcades trèiem importància als sacrificis que hem hagut de fer. Són molts, però els sacrificis que han de fer les tennistes, i les altres esportistes en general abans d'arribar, a l'elitisme esportiu. Hores i hores d'entrenament, la combinació de la vida familiar, estudis i esport en una primera fase. Fa falta molta motivació i suport per no abandonar. Segons José María Buceta, professor de psicologia de la UNED, la motivació de les esportistes més destacades no és la suficientment elevada per aconseguir les cotes de rendiment vertaderament elevades.

La falta de difusió de l'esport femení, i el tractament de segona fila contribueixen a que les joves esportistes desconeguin les fites a les que poden arribar.

La motivació d'aquestes joves promeses, no depèn només dels models que els puguin oferir els mitjans de comunicació sinó de factors com l'ambient de treball, l'interès i l'ajuda de l'entrenador, el veure com progressen. Un altre factor desmotivador és el veure el greuge comparatiu al que estan sotmeses les tennistes d'etilè, ja que les compensacions econòmiques en els tornejos continuen sent favorables pels homes. Als anys 60 els tennistes cobraven deu vegades més que les tennistes.

- b) **Autoconfiança:** Els estudis realitzat per José María Buceta indica que moltes esportistes espanyoles campiones a nivell mundial o internacional solen manifestar problemes d'autoconfiança. La pèrdua de confiança en si mateixes està determinada pels mals resultats obtinguts, per un ambient hostil, per la contínua comparació amb els esportistes masculins, la infravaloració. La pèrdua de l'autoconfiança en el cas de les tennistes també està motivada pel fet que aconsegueixen molts èxits quan són molt joves (Martina Hingis, és un exemple en aquest sentit), i amb el pas del temps no aconsegueixen mantenir el nivell a causa de les oposicions que els ofereixen les noves generacions. **També es considera un factor que perjudica l'autoconfiança la menor experiència de les esportistes en competicions d'alt nivell com els Jocs olímpics.** Tot i que aquesta afirmació pugui ser vàlida, no és aquest el cas del tennis. Per bé que el tennis és un dels esports d'alta competició amb menys tradició dins la història dels Jocs Olímpics, la popularitat d'aquest esport, els seus alts índex de participació, tant a nivell d'amaterisme com de professionals, i l'alt nombre de competicions a nivell internacional ens fan desestimar aquesta afirmació.
- c) **Ansietat:** La competició esportiva és una situació altament estressant. L'ansietat és un estat d'ànim, no es pot quantificar, ni tampoc controlar. Però en canvi si que podem enumerar quins són els principals elements, segons Buceta, que generen estrès entre els esportistes d'elits: poca autoconfiança, la por al fracàs, la motivació per l'èxit, la preocupació pel resultat final, la preocupació

pel que pensaran les persones properes a la tennista respecte al seu rendiment, l'estratègia de la contrincant, el seu estat físic (si ha patit una lesió física recentment, o acaba de sortir d'una recuperació).

- d) **Aspectes diversos:** Les tennistes espanyoles d'alta competició són persones que arribat un moment donat han hagut de deixar de banda altres activitats (estudis, sortir amb els amics) per dedicar-se plenament a la seva professió. Les fortes exigències i sacrificis que han hagut de fer implica la necessitat de controlar periòdicament el seu estat físic i mental.

Un altre obstacle a tenir en consideració és que les esportistes d'etilè reben menys suport econòmic per la seva preparació. Els programes de beques i d'ajuts econòmics, entre ells el programa ADO'92 beneficia més als homes que a les dones.¹⁴

El principal problema, de les tennistes i de les esportistes d'alt nivell en general és la seva actitud. Segons afirma Puig en el seu llibre *Lectures en Sociologia de l'oci i de l'esport* és que les dones en comparació amb els homes, "són menys exigents i més conformistes amb la seva situació, encara que aquesta sigui pitjor". En aquest sentit Emilio Sánchez Vicario afirma a El País (12 de febrer de 1995) "que las deportistas españolas siempre habían afrontado las competiciones internacionales con un tremendo complejo de inferioridad. Veían una sueca y se arrugava. Oían hablar en alemán y se sentían derrotadas."

Conclusions

A finals del segle passat ja es preveia el paper fonamental que podia desenvolupar l'esport dins l'alliberament de la dona. També se sabia que la lluita per aconseguir la igualtat en tots els terrenys de la vida, i especialment en l'esportiu no seria gens fàcil. Calia vèncer i superar les barreres i prejudicis avalats sota la creença de la inferioritat física y psíquica de les dones. Un argument sense cap base científica demostrada que va imperar en les diferents corrents de pensament¹⁵.

Molts dels intents per desmentir els mites sobre que l'esport masculinitza, que és perjudicial per la salut o que allunya a la dona de la seva responsabilitat com a mare i esposa van acabar malament. Es va guillotinar a Olimpe de Gouges el 3 de novembre de 1791 per defensar els drets de la dona i publicar

¹⁴ Veure Annex

¹⁵ Aristòtil afirmava a *La Política* "La relació del marit amb la dona és de caràcter aristocràtic, ell mana perquè és millor", "Per fer grans coses és necessari ser tan superior com l'home o és a la dona, el pare als fills i l'amo als esclaus". També Rousseau parlava de la dona com quelcom que ha d'estar al servei de l'home a l'obra *El Emilio* (1762). "Després d'haver treballat en formar a l'home, per no deixar imperfecta la nostra obra, s'ha de veure com s'ha de formar a la dona que li convingui a aquest home".

l'obra *Els drets de la dona i ciutadana*¹⁶. Però aquest i altres fets no van aturar la lluita per la igualtat (laboral, legislativa, educativa i esportiva).

El temps ha donat la raó a les que es rebel·laven contra el sistema. Amb estudis fisiològics, biològics i socials s'ha demostrat que l'esport és positiu per a tothom. S'ha superat la visió conservadora i masclista imperant, i ara es veu clar que no és pot discriminar per qüestions de sexe, classe social o cap altre variable.

Les característiques singulars del tennis (el seu caràcter neutral, la importància que li van atorgar els reis –l'inclouen com a part fonamental en les seves festes a la cort-, la seva popularitat) han permès a les dones practicar aquest esport. Des d'aquesta plataforma, la del tennis i la d'altres esports no prohibits per a les dones, les aristòcrates van iniciar la lluita per democratitzar l'esport.

El fet de ser un esport que no posava en perill la feminitat de la dona va propiciar que aquestes el practiquessin amb assiduitat, i a la llarga passessin de ser amateurs a professionals.

Precisament el conflicte entre amateurs¹⁷ i professionals ha estat un dels grans temes de debat en el sí de l'Olimpisme. Un afer que ha afectat profundament el tennis com a esport olímpic.

Els orígens aristocràtics de l'Olimpisme modern van impedir la participació dels esportistes d'origen social modest. Així es volia, distingir l'esport olímpic del popular. Amb l'arribada de Joan Antoni Samaranch a la presidència del Comitè Olímpic Internacional (principis dels anys '80) aquesta paradoxa s'ha superat, ja que s'ha permès la incorporació d'esportistes totalment professionals en unes especialitats com per exemple el tennis, amb d'altres d'amateurs.

La incorporació de la tennista i de l'esportista en general en el món de l'alta competició continua estant subjecte a uns models masculins. Potència, velocitat i resistència són les algunes de les claus de l'esport professional. No es consideren en canvi els valors femenins com són la capacitat de concentració, l'esperit de cooperació. Uns valors amb els quals l'esport es desenvoluparia plenament en terme d'igualtat i de no sexisme.

Els problemes que comparteixen homes i dones en el camp de l'etilè són molt semblants (moltes hores de

¹⁶ En aquesta obra hi havia afirmacions que van escandalitzar als homes: "Les mares, les filles, les germanes, representants de la nació demanen ser constituïdes en assemblea, ja que considerem que la ignorància, l'oblit i el menyspreu dels drets de les dones són les causes de les desgràcies públiques...".

preparació, pressió dels mitjans de comunicació), i els més preocupants són els psicològics (motivació, pèrdua de confiança, autocontrol). De totes maneres les dones continuen sent més conformistes que els homes.

Cal valorar els 100 anys passats i els importants avenços assolits, però encara hi ha qüestions pendents dins el món de l'esport femení. Com són la falta de reconeixement, la discriminació en el repartiment de beques i ajuts, el mutisme en els mitjans de comunicació en relació al tractament que les notícies esportives protagonitzades per homes.

Les tennistes en cert sentit es poden considerar "privilegiades" pels mitjans de comunicació perquè cada cop els dediquen més espais. Comencen les informacions per elles i no les deixen per a l'últim paràgraf. Són privilegiades perquè no els passa com en altres esports on només quan se celebren els Jocs Olímpics els mitjans de comunicació els reserven uns espais.

Però també és cert que precisament per tenir més presència en els mitjans de comunicació estan subjectes als estereotips propis de la informació esportiva: sensacionalisme, dona com a objecte sexual, masculinització, etc.

¹⁷ L'amaterisme s'entén com el caràcter necessàriament afeccionat, i per tant no professional i remunerat dels esportistes olímpics

Annex

Participació de les tennistes en el programa ado'92

ADO (Asociación Deportes Olímpicos) és una associació esportiva sense ànim de lucre, formada per la unió de tres socis: Comitè Olímpic Espanyol, Consell Superior d'Esports i Ràdio i Televisió espanyola. Aquests tres organismes s'encarreguen de gestionar les aportacions econòmiques que prestigioses empreses de diferents sectors aporten com a patrocinadors. Amb aquests diners s'aconsegueix l'objectiu principal del programa ADO'92: posar al servei dels esportistes espanyols els mitjans necessaris per realitzar una bona actuació en els Jocs Olímpics de Barcelona, i assentar una base sòlida per promoure la competició després dels jocs olímpics.

Amb les aportacions econòmiques dels patrocinadors es concedeixen beques per als esportistes d'etilè, perquè disposin de les condicions d'entrenament idònies per aconseguir el màxim número de medalles en els Jocs Olímpics de Barcelona.

Però a qui es concedeixen les beques?

Les beques s'atorguen a un número reduït d'esportistes seleccionats d'acord amb uns criteris d'edat i nivell de rendiment establert en funció de la modalitat. Aquesta compensació econòmica ha de permetre: contractació de tècnics de major nivell, recolzament científic i tecnològic a l'esportista, amb atenció biomèdica en tot moment, plans d'entrenament intensiu.

Respecte la participació femenina en el programa ADO'92 aquesta no deixa de ser una constància de la menor participació de la dona en les proves olímpiques, però aquí el tennis com la majoria dels esports considerats neutres són l'excepció que confirma la regla general. En tennis la participació en proves es pràcticament del 50% per ambdós sexes, cosa que fa que en el programa ADO'92 les ajudes concedides tant als homes com a les dones siguin poc significatives (en comparació amb altres esports).

Així doncs, d'entre el total de 18 jugadors seleccionats el 1988, hi ha 11 homes i 7 dones; un any més tard el procés de selecció atorga menys beques als tennistes de manera que nombre de seleccionats és de 7 persones, d'entre les quals només hi ha dues dones. Aquests mateixos percentatges es mantenen el 1990; i en els dos darrers anys d'entrenament fins els jocs de Barcelona s'accentua el nombre de seleccionats fins arribar als nivells inicials.

Modalitat Tennis	Homes	Dones
1988	11	7
1989	5	2
1990	5	5
1991	11	7
1992	11	7

El tennis és un esport que pel fet que les dones l'han pogut practicar molt abans que altres esports les fites a les que s'està arribant són iguals que les la dels homes. Aquest avantatge ha de servir per animar a més dones a practicar aquest o qualsevol esport, perquè només així el nombre d'esportistes d'etilè augmentarà i arribarà a nivells realment igualitaris.